

Виховання особистості в колективі.

Самовиховання

1. Поняття про колектив, його ознаки.
2. Стадії розвитку дитячого колективу
3. Умови позитивного впливу колективу на особистість.

Колектив –

Група людей, які об'єдналися для досягнення особистісно і суспільно значущої мети.

Це така форма організації дітей, яка задовольняє їхні життєві потреби і одночасно є могутнім чинником морального виховання.

- Наявність суспільно значущої мети та діяльності, спрямованої на її досягнення;
- Чітка організаційна структура: наявність органів самоврядування, визначеність прав і обов'язків, сформованість відносин взаємозалежності (відчуття відповідальності за власні обов'язки перед іншими членами колективу);
- Дружні стосунки, взаєморозуміння і згуртованість, ціннісно-орієнтаційна єдність колективу, тобто схожість у ставленні до мети спільної діяльності та найважливіших для групи цінностей;
- Високий рівень значущості колективу для його членів: задоволення від перебування у ньому, гордість за нього, емоційна ідентифікація з групою;
- Захищеність особистості в групі.

Історичний аспект проблеми КОЛЕКТИВНОГО ВИХОВАННЯ

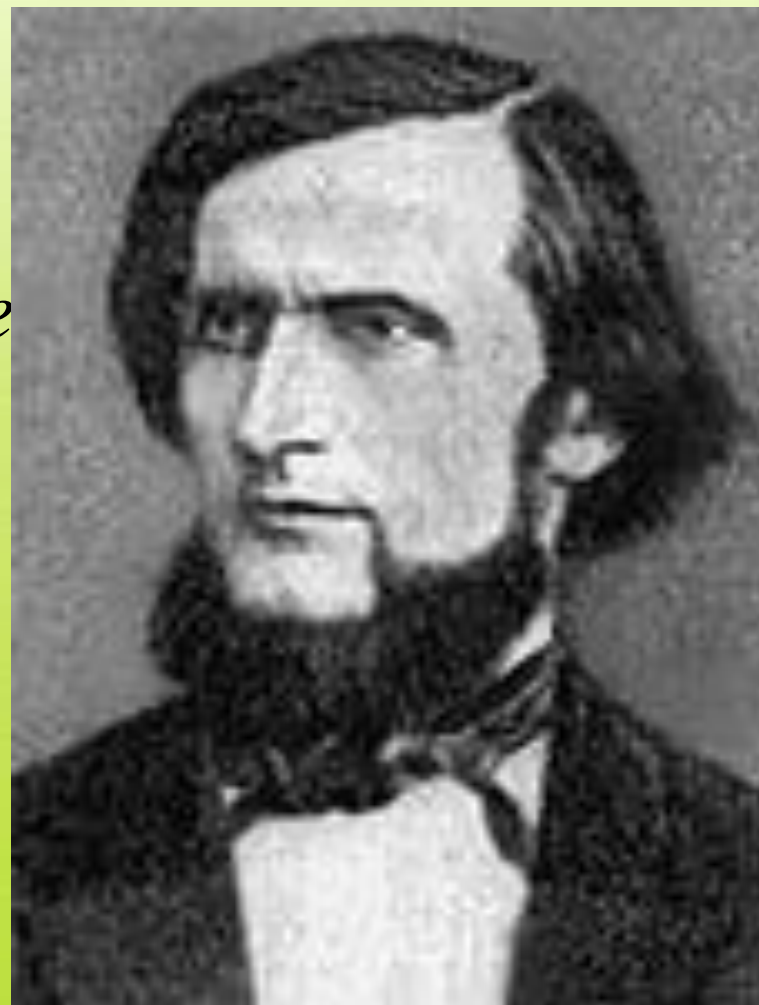

«Варто брати до уваги особливості окремого учня. З кожної людини можна зробити людину, а для цього її треба виховати.

Шкільний клас – є одним з вихователів учня» (1643 р.).

Я.А.Коменський

«Виховання гуманної особистості можливе лише в умовах класно-урочної системи, справжнє виховання неможливе в умовах індивідуального чи сімейного навчання».

К.Д. Ушинський

Е.Дюркгейм

*Коллективна свідомість
є «окремої реальністю,
що не залежить від волі
і свідомості індивідів».*

А.С. Макаренко

один з перших обґрунтував ідею виховного впливу колективу

- *Не потрібно виховувати окрему людину, потрібно виховувати колектив*
- *Не розмовляти з окремим учнем, а побудувати такі форми, щоб кожен міг бути у загальному русі, після чого колектив сам стає великою виховною силою*

Концепція виховання дитячого колективу (за А. С. Макаренка)

Постановка суспільно значущої і захоплюючої для дітей перспективи

Залучення їх до спільної діяльності, спрямованої на її реалізацію

Опора на дитяче самоврядування

Використання гри та змагання

Культивування традицій

Включення в систему широких соціальних зв'язків

Сучасні уявлення про роль колективу у вихованні особистості

- Дитячий колектив є необхідним для виховання всіх учнів і розвитку кожного. Дитячий колектив – це організаційна і психологічна єдність.
- Провідну роль у згуртуванні колективу відіграють інтелектуальні, емоційні, міжособистісні взаємозв'язки.
- Шкільний колектив – єдність різнотипних колективів.
- Особистість взаємодіє з колективом у двох психологічних контекстах: через ідентифікацію з ним і шляхом відособлення особистості в колективі.

УМОВИ ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ КОЛЕКТИВУ НА ОСОБИСТІТЬ

- Духовно багаті взаємини між членами колективу;
- Створення кожному учневі можливостей для самореалізації;
- Відсутність пріоритету колективної думки над думкою окремої особистості;
- Відмова від стереотипу, що поза колективом неможливе формування особистості;
- Рівність у правах і обов'язках особистості і колективу;
- Наявність чітких і рівнозначних обов'язків з обох боків.

Стадії розвитку колективу (А.С.Макаренко)

- Перша: недостатня організованість, розрізненість учнів, об'єднаних лише формально. Учитель – організатор колективу, єдине джерело вимог для учнів.
- Друга: у класі виділяються учні (актив), які підтримують вимоги вчителя і готові до співпраці з ним, вони не лише самі приймають ті норми поведінки, що пропонує вчитель, а й переконують у необхідності їх дотримання інших учнів класу.
Джерело вимог – педагог + актив

Стадії розвитку колективу (А.С. Макаренко)

- Третя стадія розвитку дитячого колективу характеризується високим рівнем згуртованості групової самосвідомості, єдиною системою групових норм (громадська думка), дотримуватися яких повинен кожен член колективу. Формується ЦОЄ. Колектив стає суб'єктом виховного впливу, джерелом вимог до поведінки своїх членів; учні дотримуються єдиних норм поведінки і засвоюють їх один від одного. Колектив стає фактором, який спонукає дітей до самовиховання.

Закони життя колективу (за А.С. Макаренком)

- Рух – форма життя колективу.
- Зупинка – форма його смерті.
- Принципи розвитку колективу – гласність, відповідальна залежність, наявність перспективних ліній розвитку, паралельна дія, спадкоємність поколінь

Шляхи формування колективу

Організація
учнівського
самоврядування

Використання
системи
перспективних
ліній

Розвиток
колективних
традицій

Змагання

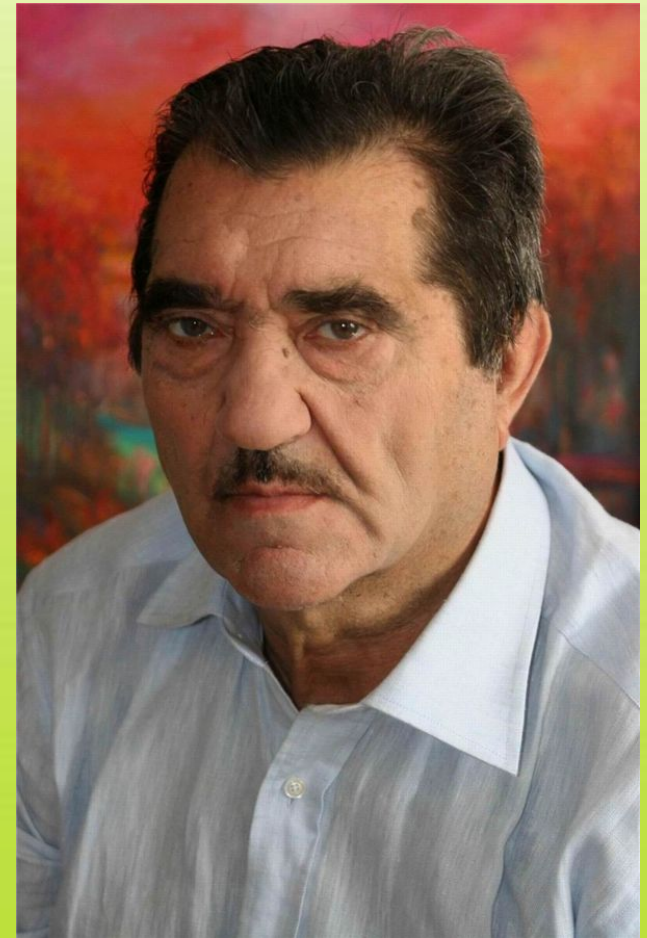

Показниками сформованого колективу є:

- мажор – постійна бадьорість, готовність вихованців до дії;
- відчуття власної гідності, що випливає з уявлення про цінність власного колективу, гордість за нього;
- дружнє єднання його членів,;
- відчуття захищеності кожного члена колективу;
- активність, що виявляється в готовності до впорядкованих, ділових дій;
- звичка до гальмування, стриманості в емоціях і словах.

Критика підходу А.С.Макаренка

«Макаренко створив набір примітивних догм, які легко вкладались у свідомість учительського загалу: для колективу, через колектив, у колективі! Школа – завод! Мажор! Нас не турбує особистість! Совість, розвиток, співчуття – буржуазні категорії. Ми створюємо педагогіку паралельної дії, а це означає – начхати на страждання окремої людини, аби тільки колектив у фанфарному марші топав до накреслених перемог!» – писав професор Ю. П. Азаров.

В.О.Сухомлинський про колективне виховання

«Колектив стає виховуючою силою лише в тому випадку, коли він одухотворений моральним багатством, інтелектуальною багатогранністю, життєвською мудрістю, комуністичною переконаністю керівника школи – директора».

«Для того, щоб керувати колективом і правильно спрямовувати його діяльність, керівник школи і всі вихователі зобов'язані бути добре обізнаними із психічними, духовними, інтелектуальними особливостями кожної дитини».

«Яким би сильним інструментом не був уплив колективу на особистість – він не є всемогутнім. Більше за те, саме тому, що цей інструмент сильний – частіше за все він виявляється небезпечним у руках не лише невігласа, але й майстра».

В.О.Сухомлинський вважав, що життя та діяльність колективу задовольняє підлітка лише тої мірою, якою задовольняються його різнобічні інтереси у цьому колективі. А колектив, в якому дитина не знаходить нічого для власного духовного життя, який не залучає дитину до високих інтересів, втрачає авторитет для дитини.

Для задоволення активного духовного життя дитини, для її активної діяльності Сухомлинський пропонував брати участь у декількох колективах, кожен з яких має можливість відкривати перед дитиною щось нове. Разом із тим, педагог визнавав і необхідність певного часу відпочинку від колективу після кожної навчальної чверті.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ
ЛАБОРАТОРНОГО ВИВЧЕННЯ

Моделі взаємин особистості і колективу

Науковими дослідженнями відкрито три найпоширеніші варіанти розвитку взаємин між особистістю і колективом:

- особистість підкоряється колективу (конформізм);
- особистість і колектив знаходяться в оптимальних взаєминах (гармонія);
- особистість підкоряє собі колектив (нонконформізм). У кожному з цих загальних варіантів виділяється безліч ліній взаємин, як наприклад; колектив відмовляється від особистості; особистість ігнорує колектив; співіснування за принципом невторчання.

У першому варіанті особистість може: а) підкорятися вимогам колективу добровільно; б) поступатися перед колективом як зовнішньою силою, що має вищість; в) намагатися зберігати свою незалежність та індивідуальність, підкоряючись колективу лише зовні, формально. Якщо особистість схиляється перед колективом, сприймає його цінності, колектив «поглинає» її, підпорядковує нормам і традиціям свого життя.

У другому варіанті поведінки, коли особистість і колектив знаходяться в оптимальних взаєминах, можливі такі шляхи розвитку подій: а) особистість зовні підкоряється вимогам колективу, зберігаючи внутрішню незалежність; б) гармонізація особистості й колективу.

У третьому варіанті взаємовідносин особистості і колективу, коли особистість підкоряє собі колектив, можливі два шляхи розвитку колективу: а) збагачення соціального досвіду; б) втрата раніше набутого соціального досвіду.

